SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2371

av Mikael Strömberg m.fl. (SD)

Kultur för barn och unga

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en nationell satsning för att stärka barns och ungas tillgång till kultur kan utformas, med inspiration från den norska modellen Den kulturelle skolesekken (DKS), och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en sådan satsning särskilt ska utformas för att stärka tillgången till kultur för barn och unga i lands- och glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en sådan satsning särskilt ska beakta behovet av att stärka barns och ungas tillgång till svensk kultur och svenskt kulturarv och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en sådan satsning ska utformas i nära samverkan mellan skola och kultursektor samt integreras i skolans verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över nuvarande system för kultur i skolan i syfte att skapa en mer likvärdig, långsiktig och sammanhållen struktur och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en sådan satsning kan finansieras och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kultur är en bärande del av det svenska samhället. Den förmedlar språk, historia, traditioner och gemensamma referensramar och bidrar därmed till sammanhållning, bildning och identitet. För barn och unga har kultur en särskild betydelse, eftersom mötet med litteratur, musik, scenkonst, film, konst och kulturarv bidrar till förståelsen av det samhälle de växer upp i.

Tillgången till kultur är emellertid inte likvärdig i hela landet. Barn och unga har i praktiken olika möjligheter att ta del av kultur beroende på var de bor, vilka ekonomiska resurser som finns i hemmet och vilka prioriteringar som görs lokalt. Skillnaderna mellan större städer och lands- och glesbygd är särskilt tydliga. Detta riskerar att förstärka skillnader i uppväxtvillkor och försvaga den gemensamma kulturella grund som ett sammanhållet samhälle behöver.

Mot denna bakgrund finns det skäl att ta ett samlat grepp om frågan om barns och ungas tillgång till kultur. Sverige ska därför utreda hur en mer sammanhållen modell kan utformas, där skolan fungerar som den naturliga plattformen och där alla barn, oavsett bostadsort, ges bättre möjligheter att ta del av kultur.

Internationell förebild – Den kulturelle skolesekken i Norge

I Norge har man genom modellen Den kulturelle skolesekken, DKS, byggt upp en nationell struktur för att säkerställa att alla elever får återkommande tillgång till professionell konst och kultur inom ramen för skolan.

Modellen omfattar ett brett spektrum av kulturuttryck, däribland film, litteratur, musik, scenkonst, visuell konst och kulturarv. DKS bygger på samverkan mellan kultur- och utbildningssektorn på nationell, regional och lokal nivå och är tydligt kopplad till skolans verksamhet.

En viktig styrka i den norska modellen är att den inte utgår från tillfälliga projekt eller enbart lokala initiativ, utan från en sammanhållen struktur där kultur görs tillgänglig för alla elever. Insatserna sker både i skolan och genom besök på kulturinstitutioner och andra relevanta arenor. Det innebär att kultur inte blir något som endast erbjuds där lokala resurser eller särskilda eldsjälar råkar finnas, utan något som bärs av en nationell ambition om likvärdighet.

Mot denna bakgrund ska regeringen utreda hur en liknande modell kan utformas i Sverige, anpassad till svenska förhållanden. En sådan satsning ska kunna samlas under benämningen Barnens upplevelseresa.

Särskilt fokus på lands- och glesbygd

De största skillnaderna i tillgång till kultur återfinns ofta mellan olika delar av landet. Barn och unga i större städer och tätorter har i regel närmare till bibliotek, teatrar, biografer, museer, konserter och andra kulturinstitutioner, medan barn i lands- och glesbygd i betydligt lägre grad har samma möjligheter. En kulturpolitik som inte tar hänsyn till dessa skillnader riskerar att befästa ojämlikheten.

Det räcker därför inte att tala allmänt om kultur för barn och unga. En nationell satsning måste utformas så att den också fungerar där kulturutbudet är mer begränsat. Det innebär att staten behöver beakta lösningar som gör kulturen rörlig och tillgänglig i hela landet, exempelvis genom samverkan med skolor, turnerande verksamhet, skolresor och andra former av uppsökande insatser.

Barnens möjligheter att ta del av kultur ska inte avgöras av om de växer upp i en storstad eller i en mindre ort. En nationell modell måste därför ha som utgångspunkt att även barn i lands- och glesbygd ska få återkommande och meningsfulla kulturupplevelser.

Svensk kultur, kulturarv och gemensamma referensramar

En nationell satsning på kultur för barn och unga ska ha en tydlig förankring i svensk kultur och svenskt kulturarv. Det handlar om att ge barn och unga tillgång till de berättelser, traditioner, uttryck och erfarenheter som format Sverige och som utgör en del av vårt gemensamma arv.

Det svenska kulturarvet omfattar såväl litteratur, musik och scenkonst som historia, högtider, hantverk, kulturmiljöer och andra uttryck som förmedlar kunskap om vårt land och vår nationella gemenskap. Genom att barn och unga får möta detta kulturarv stärks deras förståelse för Sverige, dess utveckling och dess sammanhållande värden.

Detta är också viktigt ur integrationssynpunkt. I ett samhälle präglat av stor mångfald behövs gemensamma referensramar. En stärkt tillgång till svensk kultur kan bidra till större samhörighet, bättre förståelse för det svenska samhället och en tydligare känsla av tillhörighet.

Skolan som nav för Barnens upplevelseresa

Om ambitionen är att nå alla barn och unga är skolan den mest naturliga och träffsäkra arenan. Genom skolan kan även de barn nås som annars har begränsad tillgång till kultur till följd av geografiska, sociala eller ekonomiska hinder. Skolan ger därmed en möjlighet att skapa verklig likvärdighet.

Erfarenheterna från Norge visar också att kulturinsatser får störst genomslag när de inte ses som fristående aktiviteter vid sidan av undervisningen, utan som en del av skolans bredare bildningsuppdrag. Kulturupplevelser kan sättas in i ett pedagogiskt sammanhang, knytas till undervisningen och bidra till fördjupad förståelse i olika ämnen.

Det är därför angeläget att en svensk modell utformas i nära samverkan mellan skola och kultursektor. Lärare och skolledare måste ges möjlighet att planera, förankra och följa upp kulturinsatserna, så att de blir relevanta för eleverna och en naturlig del av skolans verksamhet.

Behovet av en mer sammanhållen och långsiktig struktur

Det finns redan i dag statliga insatser på området, bland annat genom Skapande skola. Dessa har i vissa avseenden bidragit till att stärka kulturens närvaro i skolan, men systemet präglas i hög grad av projektlogik, ansökningsförfaranden och varierande lokal kapacitet. Följden blir att tillgången till kultur fortfarande varierar mellan olika skolor och kommuner.

En sådan ordning riskerar att bli administrativt tung och kortsiktig. Den ger inte nödvändigtvis alla barn samma tillgång till kultur, och den skapar inte den stabilitet som krävs för att bygga upp en långsiktigt fungerande struktur. Det finns därför skäl att se

över hur nuvarande ordning kan utvecklas eller ersättas av en mer sammanhållen modell.

Målet ska vara en nationell struktur som är tydlig, långsiktig och inriktad på faktisk tillgång till kultur för alla barn och unga, snarare än på tillfälliga och ojämnt fördelade insatser.

Finansiering och genomförande

En reform av detta slag kräver en hållbar och långsiktig finansiering. Regeringen ska därför utreda hur en svensk modell för Barnens upplevelseresa kan finansieras på ett ansvarsfullt sätt.

En sådan utredning ska omfatta olika alternativ, såsom omprioriteringar inom befintliga anslag och andra möjliga finansieringsformer. Det ska även analyseras hur erfarenheter från andra länder, däribland Norge, kan vara relevanta i en svensk kontext.

Genom att finansieringsfrågan utreds i ett tidigt skede skapas bättre förutsättningar för att reformen ska bli både genomförbar, kostnadseffektiv och långsiktigt hållbar.

Mikael Strömberg (SD)

Mattias Karlsson Bergman (SD) *Runar Filper (SD)*

Emma Altenhammar (SD)